
АНТОНЕНКО І.І.,

старший викладач, факультет
лінгвістики НТУУ «Київський
політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

РІЗНІ ПІДХОДИ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Стаття присвячена проблемам навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення майбутніх фахівців. Проаналізовано застосування різних підходів до навчання англомовного писемного мовлення. Визначено рівневий підхід одним з пріоритетних у системі навчання. Зазначається важливість використання компетентнісного підходу та необхідність створення інтегрованого простору знань, який об'єднує знання з суміжних дисциплін. Обґрунтовується доцільність використання жанрового підходу та визначається важливість жанрової компетентності у навчанні писемного мовлення. Направлена діяльність студента сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності для вирішення практичних завдань. Особлива увага приділяється медіаграмотності майбутніх фахівців. Інтегрована до навчального процесу пізнавальна й мотивована діяльність студента сприяє накопиченню ним професійного досвіду, формуванню креативності для вирішення завдань.

Ключові слова: іноземні мови, спілкування, писемне мовлення, компетентність, професійно орієнтоване писемне мовлення, професійна сфера, вміння писемного мовлення.

Статья посвящена проблемам обучения профессионально ориентированного английской письменной речи будущих специалистов. Проанализировано применение различных подходов в обучении англоязычной письменной речи. Уровневый подход к обучению иностранным языкам определен одним из приоритетных в системе обучения. Отмечается важность использования компетентностного подхода и необходимость создания интегрированного пространства,

которое объединяет знания с дисциплин. Обосновывается целесообразность использования жанрового подхода и определяется важность жанровой компетентности в обучении письменной речи. Направленная деятельность студента способствует формированию иноязычной коммуникативной компетентности для решения практических задач. Особое внимание уделяется медиаграмотности будущих специалистов. Интегрированная в учебный процесс познавательная деятельность студента способствует его профессиональному опыту, формированию креативности для решения задач.

Ключевые слова: иностранные языки, общение, письменная речь, компетентность, профессионально ориентированная письменная речь, профессиональная сфера, умения письменной речи.

The article focuses on the problems of teaching professionally oriented written communication in English of future specialists. The application of various approaches to the teaching writing is analyzed. A level approach to foreign language teaching is defined as one of the priorities in the learning system. The importance of using a Competency-based learning approach in teaching and integrated training, which combines the knowledge of disciplines, is noted. The expediency of using the genre approach in teaching students is substantiated. The importance of genre competence in the teaching written communication is determined. The directed activity of the student contributes to the formation of foreign language communicative competence for solving practical problems. Particular attention is paid to media literacy of future specialists. It is considered that student's cognitive activity in the learning process contributes to the accumulation of professional experience and the formation of creativity for solving tasks.

Key words: foreign languages, communication, written communication, competence, professionally oriented written communication, professional sphere, written communication skills.

Вища освіта сьогодні спрямовані на розвиток інтелектуальних фахівців. Розроблення і прийняття Концепції впровадження медіаосвіти в Україні сприятиме побудові інформаційного суспільства. Пріоритетними напрямками розвитку стає розроблення навчальних програм, поширення практики інтеграції медіаосвітніх елементів.

Актуальність статті зумовлена певним протиріччям між рівнем володіння студентами професійно спрямованою писемною комунікацією і соціальним замовленням суспільства, а саме, підготовкою кваліфікованих фахівців, здатних ефективно й успішно використовувати англійську мову в професійній сфері. Сучасні підходи до навчання іноземних мов для усіх видів мовленнєвої діяльності теоретично обґрунтовані і практично досліджені у вітчизняних і іноземних розвідках. Серед них на особову увагу заслуговує проблематика досліджень викладання іноземних мов професійного спрямування та зарубіжна методика викладання англійської мови для спеціальних цілей (ESP), формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) в взаємодії із формуванням фахової компетентності.

Метою статті є дослідження ролі визначених підходів у навчанні англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх фахівців. В методиці активно розвивається навчання іноземної мови (ІМ) за допомогою іншомовного занурення та міжпредметного підходу у навчанні іноземних мов професійного спрямування. Ці роботи є провідними для покращення володіння іноземною мовою для професійних цілей. Для фахівців стає важливим рівень сформованості їхньої ІКК та готовності до професійного писемного спілкування англійською мовою.

Аналіз документів, розроблених експертами Ради Європи, праць дослідників різних університетів показав, що на сьогодні існує декілька описів рівнів володіння іноземною мовою (ІМ). Вивченню рівневого підходу присвячена велика кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених (С. Азимов, А. Бермус, І. Бім, Н. Бориско, Н. Гальскова, Т. Маркова, С. Ніколаєва, В. Черниш, Е. Olstain, J. Reeves, S. Sempleski, В. Tomalin). С. Ніколаєва визначає рівневий підхід одним з пріоритетних у системі навчання іноземних мов. В. Черниш приділяє особливу увагу рівням англословного професійно орієнтованого говоріння.

Існують різні думки щодо рівнів володіння ІМ, але важливим кроком у напрямі проведення єдиної мовної політики стало прийняття «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання». Необхідно створювати умови для підготовки майбутніх фахівців на усіх рівнях навчання, які зумовлені введенням стандартів вищої освіти і рівневої моделі вищої професійної освіти. Для визначення критеріїв переходу від одного рівня володіння іншомовним спілкуванням до наступного розглядають компетентності володіння ІМ, комунікативні завдання, сфери, теми, ступінь лінгвістичної коректності, кількість годин, необхідних для вивчення на певному рівні, умови навчання, здібності користувачів. Показником рівня володіння ІМ вважають рівень сформованості ІКК, який свідчить про вміння використовувати мову як засіб спілкування. Були окреслені основні рівні

володіння мовою, стандартизовані вимоги щодо іншомовної підготовки, визначені єдині принципи навчання іноземних мов. Описані головні рівні володіння іноземною мовою, які відповідають традиційній рівневій системі, яка складається з базового, середнього та просунутого. Рівні у свою чергу діляться на підрівні й кожен з них був деталізований. Проблема рівнів володіння іноземною мовою та оцінювання сформованих іншомовних навичок і вмінь є актуальним завданням, оскільки відбуваються зміни в сучасних освітніх стандартах з урахуванням міжнародних норм.

Рівень A – Basic User, поділяється на рівень A1 – Breakthrough та рівень A2 – Waystage. Рівень B – Independent User, поділяється на рівень B1 (Threshold) – Рубіжний рівень і B2 (Vantage) – Просунутий рівень. Рівень C – рівень досвідченого користувача IM (Proficient User), включає рівень C1 (Effective Operational Proficiency) – Автономний та рівень C2 (Mastery) – Компетентний. Варто підкреслити, що реалізація рівневого підходу сприяла розв'язанню проблеми відповідності рівнів вітчизняної освіти міжнародним стандартам. Кожен із цих рівнів визначається за основними видами мовленнєвої діяльності: розуміння аудіювання і читання, говоріння, що передбачає вміння висловлюватись як у монологічній, так і в діалогічній формах, а також письмо, до якого відносять і писемне спілкування.

Так як наше дослідження присвячено навчанню англomовного писемного мовлення, то для нас важливо, щоб студенти досягли рівня B2 у цьому виді діяльності. Розглянувши методичні дослідження щодо сформованості професійних умінь майбутніх фахівців, вивчивши дескриптори рівнів володіння IM, виокремимо вміння, які були запропоновані в дескрипторах для рівнів B1 та B2.

Студент, у якого рівень B1, може писати зв'язні тексти на загальні теми; писати короткі есе, анотації, коментарі та письмово висловитись на задану тему; уміє описати дії, сподівання, може зробити пояснення планів; розуміє основний зміст мовлення, теми, які близькі і часто вживані; може послідовно висвітлювати важливу інформацію та писати прості, короткі повідомлення; може створювати повідомлення, логічно описуючи події та враження.

Студент, у якого рівень B2, може логічно висловитись та писати повідомлення, зв'язні тексти на різні теми, у тому числі письмово повідомляти спеціалізовану інформацію, також може письмово висловлюватись, аналізувати, порівнювати, узагальнювати й оцінювати інформацію; наводити інформацію з різних джерел та виражати думку з певної проблеми; пише розширені та структуровані тексти відповідного жанру, інформаційні повідомлення, повідомлення про події, конференції, доповіді на знайому тематику, аналізуючи фактичний матеріал. Студент може писати детальні повідомлення, наголошуючи на значенні минулих і теперішніх подій, може писати тексти з логічно

розгорнутою інформацією, акцентуючи увагу на визначальних фактах, деталізуючи інформацію, наводячи фактичний матеріал та може виправляти помилки у висловлюваннях після написання тексту; реферує професійно орієнтовані тексти у вигляді зв'язного повідомлення.

Важливо, щоб при написанні повідомлення з детальною інформацією він володів достатнім лексичним запасом для висловлювання, а також розумів та використовував спеціальну лексику. Аналіз засвідчує, що основними уміннями для рівня B2 є уміння розвиненого писемного мовлення на відміну від еліптичного, яке характерне для рівня B1.

Компетентнісний підхід передбачає комплексний і всебічний розвиток особистості майбутніх фахівців, формування аналітичного та креативного мислення, розширення міжпредметних зв'язків, розвиває навички і вміння вирішувати завдання за допомогою практичної діяльності. Формування іншомовної професійної компетентності пов'язане з оптимізацією процесу навчання у ЗВО. Навчальний процес забезпечується інтегративністю навчання із врахуванням співвідношення індивідуальності спеціаліста і навчального середовища, важливістю вмотивованості до навчання, що пов'язано з професійними цілями фахівця та формуванням ключових і предметних компетентностей особистості. Проблеми організації навчального процесу, у якому встановлюється зв'язок між іноземною мовою та предметом за спеціальністю досліджується науковцями, які вивчають технології інтегрованого навчання. Вважають, що інтегрований процес навчання є взаємопов'язаною діяльністю, яка забезпечує оволодінням змістом предмета, що складається з різних дисциплін [3]. Інтегроване навчання сприяє збагаченню знань з різних предметів, активізації та їх систематизації, вихованню всебічно розвиненої особистості. Використання компетентнісного підходу в навчанні англійської мови у ЗВО обумовлює необхідність створення та використання інтегрованого спектру знань, який об'єднує знання суміжних дисциплін [1]. Це дає можливість накопичувати інформацію та користуватися знаннями освітнього середовища, що дозволяє об'єднати джерела інформації з різних дисциплін.

І.А. Вереїтіна виділяє поетапну структуру інтегрованого навчання. лінгво-професійний етап, другий – професійно-мовленнєвий; третій – професійно-діяльнісний етап [2]. Ефективність оволодіння іноземною мовою залежить від рівня розвитку мотивації, яка спонукає до оволодіння мовою. Важливими є внутрішні мотиви, які пов'язані з самою навчальною діяльністю і процесом її перебігу. Підкреслено, що найбільший вплив на успішність навчання має поєднання пізнавального інтересу та мотивації. Недосконалість у керуванні пізнавальною діяльністю є причиною зниження ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців. Важливо вивчати напрямки професійної підготовки фахівців, професійні функції різних видів діяльності та їхню профе-

сійну культуру.

Професійне іншомовне спілкування спрямоване на знання, які є важливими для майбутнього фахівця, необхідно формувати професійні знання і навички спілкування, налаштовувати на відповідний рівень професійної та мовленнєвої культури. Письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності характеризується складністю логічно зв'язних висловлювань, організацією, комплексним використанням лексико-граматичних і стилістичних засобів для реалізації комунікації.

Писемне мовлення у сфері міжкультурної комунікації вимагає високої мотиваційної готовності студентів, пов'язаної з їх пізнавальними інтересами, розвитку спеціальних умінь для поширення інформації та отримання доступу до нових знань. Робота з інформацією передбачає цілий комплекс операцій з пошуку, систематизації, переробки і продукування нової інформації. Професійно-орієнтований підхід до навчання іноземних мов направлений на формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Навчання майбутніх журналістів англійської мови є формування професійно спрямованої іншомовної комунікативної компетентності. Науковці пропонують різні моделі формування англомовної компетентності.

Аналіз моделей комунікативної компетентності свідчить про те, що всі вони побудовані на засадах системного підходу, який передбачає дослідження комунікативної компетентності як системи, визначення її внутрішніх особливостей і зв'язків. Дослідники професійної компетентності наголошують, що компетентність передбачає не лише наявність фахових знань, умінь та навичок, а й можливість проявити особистісні якості, такі як культура, вміння письмово спілкуватися, встановлювати зв'язки, систематично підвищувати рівень кваліфікації. Важливо формувати міжкультурну компетентність, яка включає міжкультурні знання, професійні уміння, готовність до спілкування.

Необхідність освоєння світових інформаційних ресурсів, значна частина яких представлена англійською мовою, робить актуальним використання інформаційних та комунікаційних технологій у процесі професійно-іншомовної підготовки. На особливу увагу заслуговують характеристики медіаграмотності в контексті компетентнісного підходу до підготовки фахівців. Науковці вважають, що медіаосвіта є частиною освітнього процесу, яка спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, включаючи електронні видання, інтернет, мобільне спілкування. У концепції медіаосвіти переважають виховні, навчальні та креативні підходи до використання знань про історію, культуру та розвиток креативних та практичних умінь на матеріалі медіа.

Покращення медіаграмотності є важливим для студентів в аспекті журналістської освіти. Іншомовна професійна комунікативна компетентність майбутнього фахівця включає знання, уміння, навички, здібності, досвід та пізнавальну діяльність, які необхідні йому для здійснення іншомовної професійної діяльності та роботи з іншомовною інформацією для створення письмового тексту. До іншомовної професійної комунікативної компетентності відносять такі компетентності: психологічну, предметну, лінгвістичну, соціолінгвістичну, прагматичну. Прагматична компетентність включає прагматичні правила, які визначають побудову висловлювань з точки зору ситуації, цілей і намірів тих, хто спілкується. Серед цілей прагматичної компетентності виділяють вплив тексту на читачів, прогнозування реакції реципієнтів, цілі аудиторії, на яку розрахований текст. На увагу заслуговують дослідження медіатекстів в сучасній медіалінгвістиці, які спрямовані на вивчення впливу текстів на аудиторію. Науковці розглядають медіатекст як різновид тексту, який характеризується поєднанням вербальних й медійних одиниць, і має прагматичну спрямованість, яка направлена на реалізацію прагматичних цілей.

У навчанні писемного мовлення майбутніх фахівців видавничої справи приділяємо увагу прагматичній компетентності: розумінню впливу тексту на споживачів з точки зору жанру; знанням цілей реципієнтів певного тексту; умінням спрогнозувати реакцію реципієнтів; умінням вибору засобів, необхідних для реалізації комунікативно-прагматичної мети висловлювання.

Прагматична компетентність плідно досліджується в сучасній медіалінгвістиці і пов'язана з використанням лінгвістичних засобів, з ідентифікацією типів текстів, що підкреслює її зв'язок із жанровою компетентністю. Пов'язаність жанрової компетентності та прагматичної компетентності реалізується у здатності формувати уміння у майбутнього фахівця створювати тексти різних жанрів для ефективного професійно орієнтованого писемного спілкування англійською мовою.

У ЗМІ, тексти, які належать до інформаційних жанрів є основними носіями оперативної інформації, і становлять основну частину масових інформаційних потоків. Підкреслено, що журналісту необхідно навчитися бачити дійсність очима жанру, оскільки зрозуміти цю дійсність можна у зв'язку з способами її вираження [4]. Жанровий підхід уможлиблює визначення необхідних жанрів, послідовності роботи з ними й оволодіння способами утворення текстів різних типів, що передбачає формування жанрової компетентності, розуміння мовних особливостей жанрів, уміння продукувати тексти, надає можливість покращити розвиток мовленнєвих умінь у писемному мовленні. Отже, жанри визначаються як комунікативні канали для певного роду інформації, і будь-який журналістський задум є втіленням у формі певного жанру [4]. Жанр обумовлений різноманіттям конкретних можливостей освоєння дійсно-

сті, відображає властивість вибірковості, прагматичну направленість, відзначається специфічними ознаками щодо композиції і творчих прийомів, мови і стилю викладу, що лежить в основі вирішення творчого завдання. Також необхідно знати критерії класифікації жанрів, розуміти відображення реальної дійсності, тематику, особливості текстів, умови створення журналістських творів.

Науковець Л.Є. Шевніна вважає, що жанрова компетентність включає знання комунікативних цілей, макроструктур і мовних особливостей текстів певних жанрів й уміння продукувати тексти [5], надає можливість розвивати мовленнєві уміння в писемному мовленні. Формування жанрової компетентності виявляється у вмінні дотримуватися комунікативних норм відображення змісту ситуації, використанні мовленнєвих зразків, словосполучень, зворотів, а також знання типів висловлювання. Для майбутнього фахівця жанрова компетентність є компонентом професійної компетентності, адже уміння розрізнати жанри і продукувати тексти різних жанрів є необхідним у фаховій діяльності. Вважаємо, що сучасний професійно-орієнтований підхід до навчання іноземних мов передбачає формування у студентів здатності англomовного писемного спілкування в конкретних професійних ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення та формування прагматичної й жанрової компетентностей, які є важливими в написанні текстів. Необхідно формувати уміння працювати з текстами, призначеними для публікації у газетах, журналах, рекламних та інформаційних виданнях, навчати створювати жанри, які є типовими для письмової мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців.

Нами було проаналізовано важливість рівневого, компетентнісного та інтегрованого підходів, а також жанрового підходу, який уможлиблює визначення жанрів, послідовності роботи з ними й оволодіння необхідними способами утворення текстів різних жанрів. Саме жанровий підхід є провідним у відборі текстів для навчання англomовного письма у комунікативної професійної діяльності, сформованість жанрової компетентності є важливим чинником професійної компетентності майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Антоненко І. І. Компетентнісний підхід у навчанні студентів видавничо-поліграфічних спеціальностей англomовного писемного мовлення // Наукові записки: [зб. наук. статей]. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – Випуск 130. – С.5 –12.
2. Верейтіна І. А. Інтегроване навчання майбутніх екологів професійно орієнтованого спілкування англійською мовою: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02/ Верейтіна Ірина Анатоліївна. – К., 2011. – 203 с.

3. Мартынова Р. Ю. Дидактическая сущность интегрированного процесса обучения / Р. Ю. Мартынова // Наука і освіта, 2009. № 10. – С. 197 – 202.
4. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп.– К.: Центр учбової літератури, 2011 – 496 с.
5. Шевніна Л. Є. Формування жанрової компетенції в англійському діловому писемному мовленні майбутніх менеджерів туризму: автореф. канд.. дис. : 13.00.02. – Одеса, 2012. – 21 с.

Transliteration of References:

1. Antonenko I. I. Kompetentnisnyi pidkhid u navchanni studentiv vydavnycho-polihrafichnykh spetsialnostei anhlomovnoho pysemnoho movlennia // Naukovi zapysky: [zb. nauk. statei]. – Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2016. – Vypusk 130. – S.5 –12.
2. Vereitina I. A. Intehrovane navchannia maibutnykh ekolohiv profesiino oriientovanoho spilkuvannia anhliiskoiu movoiu: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02/ Vereitina Iryna Anatoliivna. – K., 2011. – 203 s.
3. Martynova R. Yu. Didakticheskaya suschnost integrirovannogo protsessa obucheniya / R. Yu. Martynova // Nauka i Osvita. 2009.№ 10. – S. 197 – 202.
4. Mykhailyn I. L. Osnovy zhurnalistyky. Pidruchnyk. 5-te vyd. pererob. ta dop.– K.: Tsentr uchbovoi literatury, 2011 – 496 s.
5. Shevnina L. Ye. Formuvannia zhanrovoi kompetentsii v anhliiskomu dilovomu pysemnomu movlenni maibutnykh menedzheriv turyzmu: avtoref. kand.. dys. : 13.00.02. – Odesa, 2012. – 21 s.

ANTONENKO Inna Ivanivna,

Senior Lecturer Teacher, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv polytechnic institute» Kyiv, Ukraine
E-mail: discussion17@ukr.net

DIFFERENT APPROACHES TO TEACHING PROFESSIONALLY ORIENTED WRITTEN COMMUNICATION IN ENGLISH